

Úvod do aplikované vývojové psychologie

Struktura přednášky:

- (1) Je aplikovaná vývojová psychologie (AVP) vědní obor/psychologická disciplína? Pracovní vymezení obsahu studia
- (2) Teoretický rámec pro AVP – teorie celoživotního utváření (life-span development)
- (3) AVP jako komplexnější teoretické modely (např. tzv. teorie pozitivního či zdravého vývoje v adolescenci)

Co je aplikovaná vývojová psychologie

- Zaměřuje se na zdůraznění **vývojových procesů a prevence rozvoje psychopatologie** jednotlivce a rodin (či dalších skupin) v celoživotním utváření
- Aplikuje poznatky **vývojové psychologie, sociální psychologie, psychologie kultury, respektuje konkrétní kontext ekonomické podmínky atd.** (Georg Mason University, PhD program in Applied Developmental Psychology)
- AVP se zaměřuje na to, jak mohou být poznatky z vývojově psychologického výzkumu **využity při řešení konkrétních problémů**
- Důraz na život dětí a rodin **v kritických situacích**

Journal of Applied Developmental Psychology

<http://www.journals.elsevier.com/journal-of-applied-developmental-psychology/>

Vychází od r. 1980, IP: 1,40

The *Journal of Applied Developmental Psychology* (JADP) publishes scholarly empirical research relating to human development. The *Journal* **focuses on two key concepts**: human development and application of knowledge.

Human development refers to the transformations and changes that occur during the life cycle and the processes or mechanisms which influence individuals' behavioral, cognitive, emotional, and moral development.

Application refers to how the knowledge gained from research can be applied to the improvement of developmental outcomes, such as through policy making or within educational, clinical, and social settings.

Consequently, papers published in JADP explicitly articulate how findings can be applied to improving the lives of children, youth and young adults.

Journal of Applied Developmental Psychology

<http://www.journals.elsevier.com/journal-of-applied-developmental-psychology/>

Vychází od r. 1980, IP: 1,40

Příklady článků:

Reflexe rasistických tendencí: angažovanost matek ve škole a percipovaná diskriminace dětí

Kauzální vysvětlování školního výkonu: rozdíly v interpretaci matek a dětí

Podporování sociálního růstu ve škole: efekty intervence

Vývoj sebe-systému v průběhu školního věku

Antecedenty politické důvěry v adolescenci: kognitivní schopnosti a percepce rodičů

[Antecedents of political trust in adolescence: Cognitive abilities and perceptions of parents](#)

Original Research Article

Journal of Applied Developmental Psychology, Volume 35, Issue 4, July–August 2014, Pages 284–293

Jan Šerek, Petr Macek

Applied Developmental Science

(vychází od r. 1997), IF = 1,70

<http://www.tandfonline.com/toc/hads20/current>

The focus of this multidisciplinary journal is the synthesis of research and application **to promote positive development across the life span and across the globe.**

The applied developmental science orientation is defined by three conjoint emphases.

The applied aspect reflects its direct implication for what individuals, families, practitioners, and policymakers do.

The developmental aspect emphasizes a focus on systematic and successive changes within individual and social systems that occur across the life span.

The science aspect underscores the need to use a range of research methods to collect reliable and objective information in a systematic manner to test the validity of theory and application.

The convergence of these three aspects leads to a fostering of a reciprocal relationship between theory and application as a cornerstone of applied developmental science, one wherein empirically based, developmental theory not only guides intervention strategies and social policy, but is influenced by the outcome of these activities.

Applied Developmental Science

Příklady článků:

Podpora dětí a rodin amerických vojáků

Je vztah mezi člověkem a zvířetem součástí pozitivního vývoje mládeže?

Charakteristiky adolescentů s různými typy dlouhodobých životních cílů

Důležitost adekvátních diagnostických(měřících) metodik na hodnocení intervence v časném dětství (případová studie)

Testování vlivu podpory spolužáků na utváření interpersonálních dovedností žáků základní školy

„Máma pracuje a táta je doma“ Dětské hodnocení rodičovských rolí

Základní principy aplikované vývojové psychologie (AVP)

- AVP se zaměřuje na využití znalostí o vývoji psychických procesů při řešení konkrétních témat a úkolů, které se týkají člověka v nejrůznějších etapách jeho vývoje.
- Konkrétní přístup mimo jiné znamená, že na situaci či problém jedince je nahlíženo komplexně v jednotě jeho fyzické a biologické entity, v kontextu jeho osobní historie a jeho blízkých interpersonálních vztahů, dále v souvislosti s kulturními vlivy a historickými okolnostmi, které provázejí jeho život .

Klíčové principy aplikované vývojové vědy
(Applied developmental science)

(Lerner, Jacobs,&Wertlieb, 2005)

- Důležitost porozumění **normativním vývojovým procesům, primární prevenci a optimalizaci vývoje**
- Centrální význam **kontextu**
- Potřeba brát v potaz **interindividuální rozdíly a intraindividuální změny**

Primární prevence

- **Primární prevence** zahrnuje veškeré aktivity realizované s cílem předejít problémům spojených s výskytem patologických jevů.
- **Specifická primární prevence** – přímo se zaměřuje na odvrácení daného negativního jevu, často je spojena s určitou restrikcí (například prohibice, dohled na určitou cílovou skupinu atd.)
- **Nespecifická primární prevence** – veškeré aktivity, které podporují alternativní zdravé („správné“, „hodnotné“) činnosti, které odvracejí pozornost od negativního chování

Normativní vývojové procesy

Vyjadřují určité obvyklosti, které jsou typické pro většinu jedinců:

- určitého věku (nástup puberty, dosažení právní plnoletosti, vzdělání)
- Určité historické epochy (válka, společenská změna, epidemie)

Normu je třeba vzít jako rámec, ve kterém jsou posuzovány non-normativní neočekávatelné a nepředvídané události události

Optimalizace vývoje

- Je úzce propojena s kulturními a sociálními standardy
- Jde o využití emočního, kognitivního a vztahového potenciálu daného jedince
- Kritéria:
 - Vnější: pozitivní sociální odezva, delegace kompetencí, ocenění ze strany druhých
 - Vnitřní: pocit štěstí, smysluplnosti života, vědomí sounáležitosti, užitečnosti atd...

AVP v podobě komplexnějších teoretických modelů např. tzv. **pozitivního či zdravého vývoje**

Co je pozitivní vývoj ?

Co je opakem/alternativou „pozitivního vývoje“?

Teorie pozitivního vývoje

Výkladové rámce

- Pozitivní psychologie
- Life Span Psychologie

Pozitivní psychologie

- Konstitovala se jako reakce na tzv. „negativní témata“ (psychopatologie, nemoc, trápení, riziko, handicap....)
- Paralelně v lékařství trend od patologie k salutogenezi (akcentace zdraví, prevence)
- Nicméně, pořád je „ve vzduchu“ teze, že psychologie má být jako jiné (zejména přírodní) vědy nezatížena hodnocením, má se opírat především o deskripci, má stavět na tom, co se dá doložit, a ne na preskripci, tj. na úvaze o žádoucích vlastnostech, žádoucím stavu, žádoucích cílech, scénářích...

Na druhé straně, „kritická psychologie“, která akcentuje kontext, kulturu, jazyk, osobní rovnici, ideologii, osobní zájmy atd.. Jako faktory, které ovlivňují naše vědecké poznávání a interpretaci sociální/psychické/vývojové reality/představy, konstrukce?

pozitivistické vers. pozitivní

Důsledky psychologie ve 20. století

(McCullogh & Snyder, 2000)

- Změnila se terminologie,
osobnost (G. Allport) vers, charakter
- Odklon psychologie od sociálních, kulturních či náboženských základů, důležitých pro formování „žádoucích“ vlastností
- Odklon od studia „cností“, vymizel zájem studovat jedince, kteří jsou na tom opravdu dobře, jsou spokojeni či dokonce šťastni

Humanistická psychologie

- Důraz na perspektivu (C. Rogers)
- Důraz na lidský potenciál a jeho rozvoj (A. Maslow)
- Důraz na pozitivní aspekty života (šťěstí, smysl, moudrost) (V. Frankl, E. Diener, M. Csiksentmihalyi, P. Baltes, I. Ruisel)

Různé rámce „štěstí“ či positivity

- Osobnostní přístup (Costa, McCrae, Diener):
pozitivní emoce, extroverze, aktivita, sebeúcta
- Environmentální přístup (Abbey, Andrews, Reich)
– klíčové jsou pozitivní životní události (úspěch, dobrý partnerský vztah, společenské klima)
- **Interakcionistický pohled: triáda:**
- **(a)osobnost – (b) životní situace/události – společenské/komunitní klima – (c) kulturní standardy/životní standard/perspektiva**

Pozitivní vývoj a Life Span Psychology

Tři kontexty vývojových vlivů (Baltes, 1987):

- 1. Vlivy determinované fyzickým věkem**
- 2. Vlivy determinované historicky**
 - dlouhodobé historické vlivy (epocha, období krize, totality, urbanizace, industrializace atd.),
 - krátkodobé historické vlivy, vztahující se na jednu epochu (vznik a průběh války, vznik a průběh epidemie atd)
- 3. Non-normativní vlivy**
 - jsou unikátní ve vztahu k jedinci,
 - jejich souběžnost či následnost se nedá předpovědět

LSP

Vývoj (rozvoj) nekončí s nástupem dospělosti, ale probíhá po celý život.

Podstatou tedy je, že vývoj není založen jen na zrání (maturation) ale že jde vlastně o adaptaci na měnící se životní podmínky

V jeho procesu se uplatňují adaptivní procesy:

- * získávání či nabývání (acquisition),
- * zachování či udržování (maintenance)
- * přeměny či změny (transformation)
- * úbytku (attrition)

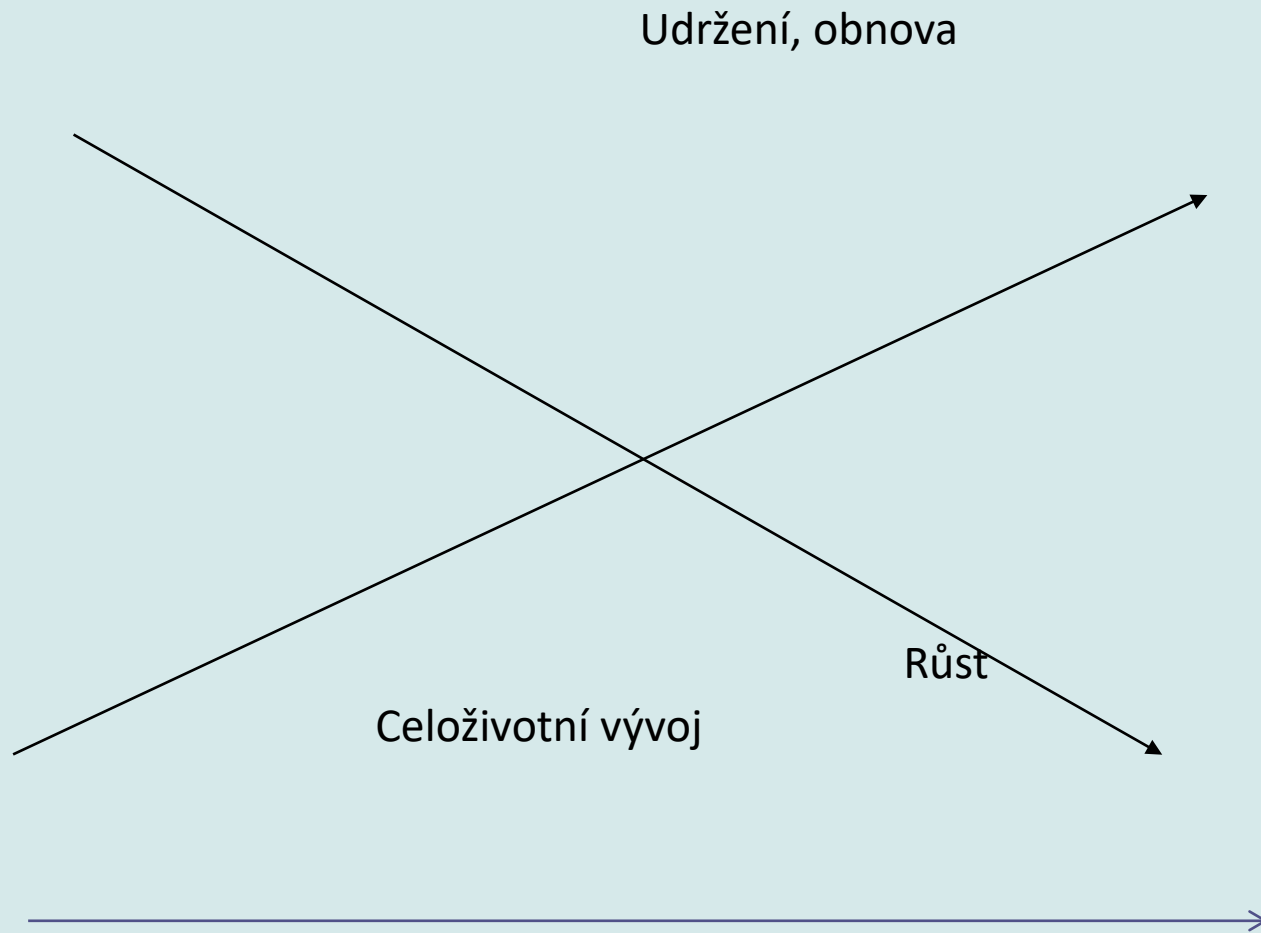
v nejrůznějších psychických strukturách a funkcích

LSP

V celoživotním utváření se uplatňuje:

- **evoluční selekce, tj. biologická potencialita, genetická informace. Po dosažení zrání se význam genomu snižuje s věkem**
- **zvyšuje se potřeba kultury**
- **účinnost kulturních faktorů se s přibývajícím věkem (v dospělosti, ve stáří) snižuje**

Dynamika zisků a ztrát v průběhu života

LSP

Úspěšný (pozitivní) vývoj je definován maximalizací zisků a minimalizací ztrát. Není vždy snadné odlišit jedno od druhého - krátkodobá a dlouhodobá perspektiva může být velmi odlišná.

SOC model – selekce, optimalizace, kompenzace

Selekce

V informacích, v prožívání, v jednání

Probíhá už od prenatálního stádia vývoje (specifické informace, které dostává plod během těhotenství z těla matky, z jejích projevů, z vnějšího prostředí – chemické, fyzikální, emocionální, kognitivní podněty).

V procesu ontogeneze se objevují nové zdroje:

- cílová orientace vývoje (na úrovni jednotlivce, skupiny, společnosti) vede ke specifické artikulaci osobních cílů (zvnějšku – např. rodiče, škola, posléze zevnitř),
- při volbě cílů dochází ke konfrontaci s osobními limity,
- některé cíle nejsou vzájemně kompatibilní
- některé jsou determinovány okolnostmi, věkem, vkonstelací vnějších podmínek

Optimalizace

Označuje proces kultivace určitých aktivit (na úrovni poznávání, prožívání a jednání), proces koordinace a aplikace prostředků, které umožňují dosahovat stanovených cílů.

Obecně řečeno, vyžaduje se zde vzájemná koalice zdraví, psychologických podmínek a vlivů prostředí.

Kompenzace

Znamená změnu a nahrazení dosavadních cílů, případně prostředků, jinými.

Dvě hlavní funkční kategorie kompenzace:

- podpora nových prostředků pro dosahování stejných cílů
- změna cíle jako důsledek ztráty relevantních prostředků

Každý z těchto procesů může být více či méně aktivní a více či méně uvědomovaný

Otázka

Je tedy LSP „pozitivní“?

- **Zdůrazňuje osobní zisky**
- **Nevyhýbá se plnění vývojových úkolů**
- **Zdůrazňuje vliv kultury na jedné straně a na druhé význam seberegulace**

Neformuluje „žádoucí vývoj“ , žádoucí je rovnováha mezi požadavky prostředí (vnitřního a vnějšího) a možnostmi jedince

Teorie prospívání (thriving) v průběhu života

(Bundick, Yeager, King, & Damon, 2010)

- Thriving: implikuje žádoucí životní podmínky
- Zájmem člověka je, aby v průběhu života prospíval, tj. aby se cítil dobře, byl akceptovaný, přijímaný druhými a aby jeho život měl smysl
- Zájmem člověka ve většině kultur (ve všech kulturách??) je, aby prospívali i druzí lidé, se kterými sdílím svoji životní zkušenost

Vývoj jako prospívání

- To, co se obvykle měří a zjišťuje ve vývojové psychologii, je spíše „failure to thrive“ , FTT, nezdar/neschopnost prospívat), handicapy, deficiency atd...
- Základní teze: vývoj člověka musí být nahlížen nejen z „deficit-centered perspective“, ale také ze „strengths-based perspective“.

Historický pohled: vývojové úkoly jako „předzvěst“ prospívání

(Havighurst, 1948)

Pro naplnění vývojového úkolu nabízí konkrétní společnost (kultura) určité osvědčené vzorce chování (patterns), pokud je člověk nerespektuje a volí svou vlastní, odlišnou cestu, je často sankcionován.

- Některé úkoly jsou z vývojového hlediska kontinuální, začínají již v dětství a období adolescence by je mělo završit (např. Rozvoj sebepojetí a utváření identity). Jiné jsou specifické právě pro adolescenci (např. změna vztahů k dospělým), tzn. demonstrují, že toto vývojové období má v sobě i prvky diskontinuity
- “Teachable moment”, (Havighurst, 1948), tj. jakýsi senzitivní okamžik pro zahájení učení. Je-li toto krátké období optimálního startu promeškáno, je mnohem obtížnější úkol následně zvládnout.

E.H. Erikson: nejen vývojové úkoly, ale i relevantní „cnoti“

Stadium	Věk		Vývojový úkol	Ctnost
1.	Kojenecký věk	do 1 roku	základní důvěra x nedůvěra	naděje
2.	Batole	1-3 roky	samostatnost x zahanbení	síla chtění
3.	Předškolní věk	3-6 let	iniciativa x vina	záměr, zodpovědnost
4.	Školní věk	6-12 let	výkonnost x méněcennost	kompetence
5.	Adolescence	12-19 let	identita ega x zmatení rolí	poctivost
6.	Raná dospělost	20-25 let	intimita x izolace	láska
7.	Střední dospělost	26-64 let	generativita x stagnace	péče
8.	Pozdní dospělost	nad 65 let	integrita ega x zoufalství	moudrost

Osvojení si síly či ctnosti klíčové pro dané období se stává podmínkou toho, aby i následující životní fáze mohly být dobře prožity a integrovány. (Např. bez poctivého přístupu k sobě nelze v adolescenci nalézt autentickou identitu, bez ujasněné identity nelze příliš dobře vstoupit do fáze partnerské intimity, bez intimity není generativity apod.)

Pět základních principů prospívání

- Prospívání (thriving) je svojí podstatou vývojový konstrukt, není to statická záležitost, má v sobě orientaci/perspektivu v čase, znamená aktivitu směrem k budoucnosti
- Prospívání se zaměřuje na ty aspekty vývoje, které směřují k naplnění vývojových úkolů, v tomto smyslu můžeme chápat prospívání jako **teorii optimálního vývoje**
- Prospívání **referuje o fungování integrované, „plné“ osobnosti ve všech oblastech života**: tento termín vyjadřuje osobnostní rovnováhu (harmonii), není to kompenzační model, kdy se člověk úspěchem v jedné oblasti života kompenzuje neúspěch v jiné oblasti života
- **Prospívání znamená mnohospměrnost působení mezi jedincem a kontextem**, jde o princip vzájemného posilování a obohacování. Vzájemné obohacování a posilování implikuje morální komponentu prospívání - když prospívání jednotlivců má vliv na jejich prostředí/okolí, člověk získává zodpovědnost za toto působení (např. dobrovolnictví)
- **Prospívání se sebou nese zaangažování talentu, zájmu, aspirací, vědomí sebe sama jako aktéra prospívání – tj. dimenze seberalizace**, naplnění vlastního potenciálu

Příklady pozitivního vývoje/prospívání

- Rozvoj kompetence a resilience v dětství
- Positive youth development
- Stárnutí a stáří jako oslava rovnováhy (Baltes)

Proměna paradigmatu – od „na problém“ orientovaného přístupu ke koncepci pozitivního vývoje

Období adolescence je tradičně označováno jako období bouří, emoční lability, krizí, konfliktů a rizikového nebo problémového chování (Hall, 1904, Freud, 1969, Erikson, 1968).

Adolescenti se často stávají synonymem různých společenských problémů, jako je kriminalita, závislosti nebo předčasné těhotenství (Lesko, 2001), dnes se často skloňuje problematický vztah k novým technologiím.

Tento převládající obraz adolescentů najdeme jak v médiích a populární kultuře, tak i ve vědeckém diskurzu, který je také dominantně zaměřen na problematický vývoj adolescentů a na prevenci jejich problémů.

V každé generaci se mluví o tom, že mládež je v krizi a v rámci psychologického výzkumu se hledají příčiny tohoto stavu, jako jsou rozvrácené rodiny, oslabování sociální kontroly, snadný přístup k drogám, tlak vrstevnických skupin nebo vystavování se násilí v médiích (Gergen, Lightfoot, Sydow, 2004).

V oblasti výzkumu i praxe jsou zdůrazňovány intervence, které mají adolescenty ochraňovat před maladaptivním vývojem (Gestsdottir a kol. 2017). Gergen, Lightfoot a Sydow (2004) upozorňují, že jakmile je problémové chování takto postaveno do centra pozornosti, všechny zdroje – čas, peníze, prostor ve vědeckých časopisech a sociální programy – jsou věnovány k nalezení jejich příčin, korelátů a důsledků.

Toto exkluzivní zaměření pozornosti na problémy adolescentů potom bezděčně přispívá k negativní stereotypizaci mládeže

Positive Youth Development (PYD)

R. Lerner:

- Uvedený „problémový“ diskurs vede k vyloučení adolescentů z výzkumu normálního, zdravého vývoje. Na chování adolescentů je pohlíženo jako na deviaci od normálního vývoje. Tento teoretický model však není užitečný pro porozumění vztahového charakteru vývoje jedince nebo pro porozumění tomu, jak se mladí lidé vyvíjejí normálním, zdravým způsobem.
- Díky zaměření vědeckého výzkumu na negativní témata spojená s dospíváním (riskování, užívání návykových látek, depresivní symptomy, apod.), a také díky mediálnímu obrazu dospívajících, vytváříme ve společnosti deformovaný obraz adolescence jako problémového období, které se může stát i jakýmsi sebenaplňujícím se proroctvím.
- Samy děti na prahu adolescence mohou vyrůstat s přesvědčením, že jejich dospívání bude problematické a skutečně se takovým může stát. Někteří autoři upozorňují na to, že lidé mohou měnit svoje chování podle toho, jak je dominantně popisována skupina, ke které patří (Hacking, 2004, cit dle Lewinsen a Wien, 2011).

PYD

Benson:

V naší kultuře stále v souvislosti s mládeží převládá přemýšlení o rizicích a deficitech, patologiích a jejich symptomech. To ovlivňuje jak výzkum, tak intervenci. Takový pohled podporuje vznik nákladných služeb a řešení problémů se tak často přesouvá do rukou expertů.

Přirozené vnitřní zdroje adolescentní komunity k tomu, aby napomáhaly optimálnímu vývoji svých členů a řešily případné problémy, se ignorují nebo dostatečně nerozvíjejí.

Nejde o to odmítnout deficitní paradigma jako špatné, ale je třeba dát prostor oběma pohledům, které by se měly vzájemně doplňovat. Stejně tak i v prevenci rizikových jevů u mladých by se měly zohledňovat oba přístupy – intervence v případě již přítomných problémů je jistě potřebná, ale sama o sobě není dostatečná. Důraz by měl být kladen i na rozvíjení potenciálu všech dětí bez rozdílu, a také na podporu jejich zapojení ve společnosti

Je totiž velmi časté, že dětem „problémovým“ se dostane spíše intervenční péče – cílené preventivní programy, ale nemají už tolik příležitostí pro rozvoj potenciálu dětí.

Je třeba zachytit to, co to vlastně znamená „prospívat“ („*thriving*“) v období adolescence, tedy vyvíjet se pozitivním směrem.

PYD

Relevantní otázka:

Jak vlastně popisujeme mladé lidi, kteří jsou úspěšní a dobře se vyvíjejí?

Když mluvíme o úspěšném mladém člověku z pozice deficitního paradigmatu, mluvíme o člověku, jehož problémy byly vyřešeny, nebo které zkrátka neexistují.

Za indikátory pozitivního vývoje tak považujeme to, že mladí neužívají návykové látky, neprovozují sex bez ochrany a neúčastní se násilného nebo trestného jednání.

Není to málo a je to pro vývoj inspirující?

PYD jako prospívání

- Prospívání je stav, kdy se člověk dlouhodobě podílí na zdravých vztazích jedinec ↔ prostředí a kdy směřuje k tomu, co Csikszentmihalyi a Rathunde (1998) popisují jako „idealizovanou osobnost“ (status dospělého, jehož typickým rysem je být prospěšný sobě, druhým a společnosti).
- Prospívání označuje spíše změnu nebo proces, není to rys osobnosti ve smyslu neměnné charakteristiky (Theokas et al., 2005). Musíme mít ale na paměti, že to, co je znakem „prospívání“ jak na úrovni individuálně-psychologické, tak sociálně-vztahové, se může lišit jak mezi konkrétními jedinci, tak mezi kulturami.

Hlavní myšlenkové předpoklady, na kterých je koncepce PYD postavena

- Nejlepší cestou, jak ochránit mladé před problémy, je pomoci jim naplnit svůj potenciál.
- Aby mladí uspěli, potřebují pocítovat kolem sebe síť podpory a potřebují také příležitosti.
- Komunity by se samy měly zaměřovat na podporu pozitivního vývoje mládeže.
- Na mladé by nemělo být pohlíženo jako na problémy, které je třeba řešit, ale jako na partnery, které je potřeba zapojit a rozvíjet.

Projekt 5 C

Výzkumně bylo ověřeno, že je zde pět důležitých osobnostních charakteristik, které pomáhají dospívajícím v jejich osobním růstu:

1. Kompetence (*Competence*).

- Je založena na vědomí úspěšného aktérství v konkrétních oblastech života.
- *Sociální kompetence* se týká interpersonálních dovedností řešit konfliktní situace, *Kognitivní kompetence* souvisí např. se schopností formulovat a řešit problémy,
- *Zdravotní kompetence* se může projevovat realizací zdravého životního stylu
- *Academická a profesní kompetence* - zvládnutí učiva a požadavků, které souvisejí se školní a profesní přípravou.

2. Důvěra (*Confidence*)

Opírá se o celkové pozitivní sebehodnocení a vědomí vlastní ceny (self-worth)

vědomí vlastní efektivity a účinnosti v jednání (self-efficacy).

Rozvoj a podpora self-esteem a self-efficacy?

3. Vztahy a kontakty (*Connection*)

- Jde o rozvoj pozitivních vazeb nejen s blízkými lidmi a s vrstevníky, ale také o prospěšné a pozitivní vztahy k institucím, z nichž nejbližší je škola.

4. Charakter (*Character*)

Projevuje se v respektu ke společenským a kulturním normám,
v osvojování standardů slušného chování,
ve schopnosti rozlišovat dobro a zlo.

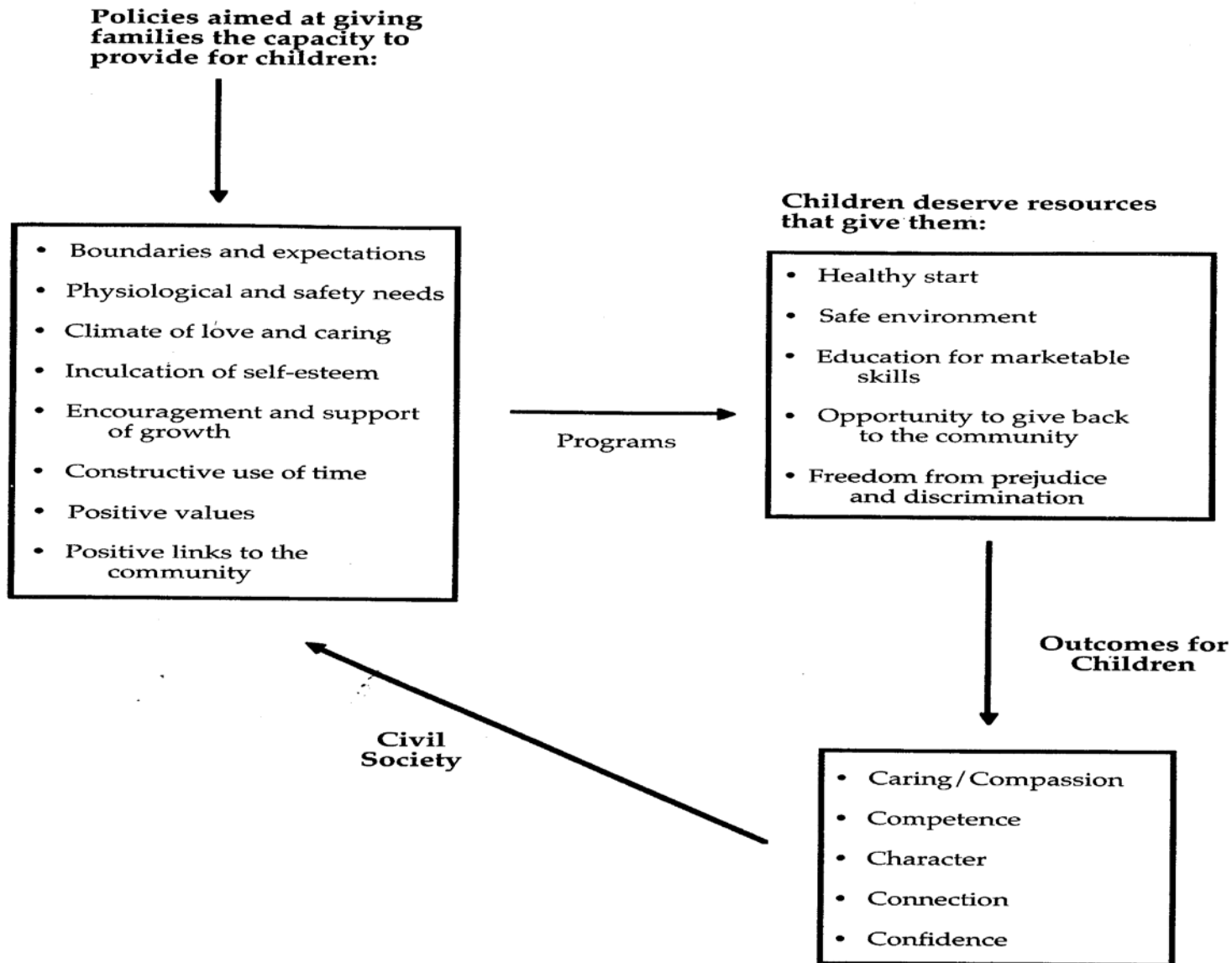
5. Péče o druhé (*Caring/Compassion*)

- Jde o rozvoj starosti a péče o druhé lidi, konkrétně o rozvíjení empatie a přátelských vztahů.

- Pokud je u adolescenta rozvíjeno těchto pět charakteristik, směřuje jeho vývoj k 6.C:
- 6. Přispění (*Contribution*).
- Jedinec jedná ve společnosti tak, že je přínosem jak pro sebe, tak pro svoje okolí – pro rodinu, komunitu a společnost.

5 C	DEFINICE	INDIKÁTORY
KOMPETENCE Competence	Pozitivní pohled na svoje jednání ve specifických oblastech – sociálních, akademických, kognitivních a profesních.	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální kompetence: interpersonální dovednosti (např. řešení konfliktů) • Akademické kompetence: výsledky ve škole, docházka • Kognitivní kompetence: kognitivní schopnosti (např. rozhodovací) • Profesní kompetence: pracovní návyky, výběr povolání
SEBEDŮVĚRA Confidence	Převládající pozitivní vnitřní pocit sebe-hodnoty a self-efficacy. Jde o globální pocit sebe-hodnoty, který není zaměřen na specifické oblasti nebo dovednosti.	<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivní identita • Sebe-hodnota (self-worth)
VZTAHY Connection	Pozitivní vztahy s lidmi a institucemi. Jde o vzájemné výměny mezi jedincem a jeho prostředím (vrstevníky, rodinou, školou a komunitou), kde obě strany do tohoto vztahu přispívají.	<ul style="list-style-type: none"> • Vztah k rodině • Vztah ke škole • Vztah ke komunitě • Vztah k vrstevníkům
CHARAKTER Character	Respekt ke společenským a kulturním pravidlům, vědomí standardů správného chování, smysl pro rozlišování správného a nesprávného jednání (morálka), integrita.	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální svědomí • Oceňování diverzity • Osobní hodnoty • Chování
STAROST O DRUHÉ Caring	Osobní pocit a sympatií vůči druhým a empatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Sympatie k druhým • Empatie k druhým
6.C		
PŘISPÍVÁNÍ Contribution	Pokud jsou přítomna 5C, směřuje vývoj jedince k 6.C, kdy jedinec jedná ve společnosti tak, že je přínosem jak pro sebe, tak pro svoje okolí – pro rodinu, komunitu a společnost.	<ul style="list-style-type: none"> • Ideologická komponenta: jedinec cítí jako důležité rozvíjet sebe sama a být užitečný pro společnost, ve které žije • Aktivní komponenta: schopnost přebírat vůdcovskou roli, služba, pomoc druhým

5 C - Model pozitivního vývoje v adolescenci (R. Lerner, 2006)

- Pro pozitivní psychosociální vývoj adolescenta je velmi důležité, aby mikrosystémy, do kterých adolescent aktivně vstupuje a kterými se nechá ovlivňovat (rodina, škola, vrstevnické skupiny, další komunity) nebyly uzavřené a nebyly ve vzájemně antagonistických vztazích.

Positive youth development (P. Benson)

- Ukazatele prospívání:
 1. „Spark identification“ - umí jmenovat, co mu jde, co ho baví, co mu dává energii a smysl
 2. Positivní emocionalita – je optimistický
 3. „Stability/growth of spark“ – popisuje, v čem se mu dařilo v posledním roce
 4. Vnitřní motivace, 5. Sense of purpose (hledat užitek), 6. Hopeful future, 7. Prosocial orientation 8. Spiritual development a mnoho dalších indikátorů....

PYD

Není jediný „správný výkladový rámec“, co je adolescence

Užitečná pro

- Výchovu
- Prevenci
- Sociální péči
- Seberozvoj